

ODIŠIEL INŠPIRÁTOR SLOVENSKEJ NOVINOVEDY

Dňa 14. júla 2000 ukončil životnú púť významný jazykovedec, univerzitný profesor Jozef Mistrík. Popri profesorovi Jánovi Horeckom osobnosť, ktorá výrazne zasiahla do našej jazykovej, a osobitne mediálnej kultúry. Citlivý, trpezlivý, pozorný glosátor jazykového pohybu v mediálnom vrstvení štýlotvorných prostriedkov, verifikátor a umný ustaľovateľ hladín jazykovej kultúry v jednotlivých systémoch médií. Jazykovedec, ktorý sa stal nielen partnerom, ale priamo spoluosnovateľom výskumu komunikatívnosti jazyka, jeho foriem a štýlov v slovenskej novinovede.

Stalo sa tak v rokoch 1966–1970. Ako vtedajší riaditeľ Novinárskeho študijného ústavu (jeho žiak na Obchodnej akadémii v Trenčíne, poslucháč jeho lektúr zo slovenskej štylistiky, stenografie na Katedre novinárstva FF UK) získavam túto neobyčajne invenčnú osobnosť pre výskumné projekty ústavu. Profesor Jozef Mistrík bol vedec exaktného interdisciplinárneho myslenia. Jazykovedec, ktorý sa vymanil z tradičnej jazykovovýskumnej „scholastiky“ uzavretej vedy. Výskum jazyka postavil do riečišťa „živej“ jazykovej komunikácie a tým sa celkom prirodzene dostal aj do sútokov mediálnej komunikácie (novinárskej, rozhlasovej, televíznej a nových médií).

Tradičná novinárska „žánrológia“ neuspokojovala. Opierala sa iba o literárnu teóriu publicisticky, a tak podávala zjednodušujúci receptár literárnej teórie štýlov. Navyše, ak bola tiež nadmieru ideologizovaná ako nástroj a prostriedok stránickej propagandy a agitácie. Práve vstupom profesora Jozefa Mistríka do projektu exaktného výskumu publicistiky a novinárskych štýlov v roku 1966 sa aj žánre vnímajú ako živý, dynamický artefakt novinárskych štýlov. A to nie voluntaristicky, ale historicky a v dialektickej väzbe s meniacim sa obsahom. Bol to odvážny vedecký experiment. Totalita totiž zlikvidovala v novinách i v publicistike pluralitu myslenia, názorov ako základu „pestrosti“, „pútavosti“ novín, rozhlasových a televíznych relácií. Všetci sa hľadali vo zvyšovaní žánrovej pestrosti bez pestrosti myšlienok. Preto práve v tom období evidujeme sústredený politický tlak na „žánrológiu“ učebnicového, poučného typu, hotových žánrových receptúr. Žánre a ich potreba sa stali „trvankou“ partajnej, ideologickej rétoriky, a to aj v projekcii tém mediálnych výskumov. Ústav s porozumením vtedajšieho vedenia novinárskej organizácie na Slovensku sa rozhodol túto situáciu využiť práve na realizáciu vyššie uvedených projektov.

Profesor Jozef Mistrík, opierajúc sa o mladú a strednú generáciu slovenských novinovedcov a novinárov z praxe, otvára tak kľúčom exaktnej vedy aj „Pandorinu skrinku“ tradičnej žánrológie. Začína sa skúmať predovšetkým ako jazykovovýrazový, štýlotvorný systém mediálnej komunikácie, a to diferencovane v rôznych prostrediach mediálnych systémov.

Ako večný experimentátor vedy, priam prahnúci po systémovosti poznávania, a teda interdisciplinárnosti výskumu v jazykovede, nemohol nesaiahnuť práve po prameni jazykových premien a obohacovania jazyka v jazykovej komunikácii cez mediálne systémy. Bola to mimoriadne náročná úloha. Vyžadovala znalosti historickej lingvistiky, sociolingvistiky, psycholingvistiky, premien a zmien v metodológii bádania s využitím poznatkov matematickej lingvistiky, kybernetiky a novodobých teórií informácií s obzorom črtajúcej sa komputerizácie informácií. Tým viac, že v tomto procese sa súčasne pretváralo myslenie, spôsob príjmu, redistribúcie a využitia informácií publikom. Navyše aj sociologické výskumy predkladali pred jazykovokomunikačný výskum nové poznatky o závažných zmenách publika, jeho biorytmov, hodnotových, významových a informačných orientácií.

Práve do tohto doslova rozhýbaného, rozkolísaného, štruktúrovaného poľa mediálnej komunikácie vstupuje profesor Mistrík svojimi víziami, projektmi nových smerov aj v oblasti novinovedných bádania (rétoriky a publicistickej, rozhlasovej a televíznej komunikácie). V popredí jeho záujmu nie sú už iba jazykové artefakty, výpovede, ale aj nositelia výpovedí – novinári, moderátori, publicisti a rečníci. Osobitnú skupinu tém jeho záujmu tvoria tzv. sym-

biotické a kinetické prostriedky, ako je mimika, pohyby očí, gestikulácia a proxemika. Rovnako ho zaujali aj ďalšie mimojazykové prostriedky ako rozličné predpoklady, presupozície, predpokladané poznatky hovoriaceho i adresáta, na ktorých sa buduje komunikačný akt i jeho obsah.

Nemožno v tomto krátkom zamyslení obsiahnuť celé jeho inšpiratívne dielo v slovenskej novinovede. Jedno je však nesporné. Profesor Jozef Mistrík sa stal jedným z výrazných pilierov v konštrukcii slovenskej novinovedy.

Jozef Darmo

PRAKTIK – NOVÉ E-MAILOVÉ PERIODIKUM O KOMUNIKÁCI, PUBLIC RELATIONS A MARKETINGU

V septembri tohto roku sa dostalo k svojim adresátom už siedme číslo nového periodika **PRaktik**.

Štruktúra PRaktika pozostáva z piatich hlavných častí:

O PRaktiku – Načo je? – Stručný úvod, vysvetľujúci zmysel publikácie.

PRáve teraz – Novinky a zaujímavosti – Informácie zo sveta komunikácie s dôrazom na jej internetové formy.

MiniPRešej – Virtuálna (s)úvaha – Pravidelná esej vydavateľa PRaktika Ivana Žáryho, berúca si na mušku aktuálny vývoj v oblasti komunikácie doma i vo svete.

PRezrite si – Elektronické kliky – Jednoduché odkazy (tzv. linky) na web stránky s interesantným obsahom týkajúcim sa problematiky PRaktika.

PRtipy – Poznámky PRaktika – Drobné praktické rady z oblasti public relations.

Objednávanie PRaktika je jednoduché. Záujemcovia o túto virtuálnu publikáciu pošlú e-mail na adresu **listmanager@internet.sk**. Do tela správy (nie do subjektu) napíšu **subscribe PRaktik-list**. Automatizovaný listmanažér im vzápätí odpovie a potvrdí objednávku spolu s adresou, pod akou je objednávateľ prihlásený. To je dôležité, pretože na základe tejto informácie sa bude môcť neskôr ktokoľvek aj odhlásiť, aby ho neželané posielanie publikácie neobťažovalo.

Internetový newsletter PRaktik vydáva spoločnosť ProPublicum, poskytujúca komplexné komunikačné a public relations služby. Cieľom e-zinového občasnika, vychádzajúceho spravidla raz mesačne, je podeliť sa so zaujímavými informáciami z profesie komunikácie, public relations a marketingu so všetkými, ktorí o to prejavia záujem. Najnovšie číslo PRaktika, ako i archív starších čísel môžete nájsť aj na adrese **http://www.pppr.sk/praktik0.html**.

Internetové periodikum PRaktik vzniklo a funguje vďaka spolupráci firmy ProPublicum s poskytovateľom internetových služieb EuroWeb Slovakia.

ProPublicum je prvou na public relations špecializovanou firmou na Slovensku. Vznikla v roku 1992. Od svojich začiatkov patrí do celosvetovej agentúrnej siete s ústredím v USA Hill & Knowlton. To jej umožňuje prístup k špičkovému know-how a ponuku služieb pre klientov na celom svete. Zakladateľ, spolumajiteľ a generálny riaditeľ spoločnosti ProPublicum Ivan Žáry bol iniciátorom založenia Asociácie public relations SR a jej prvým prezidentom. ProPublicum poskytuje komplexné služby komunikácie, public relations a marketingu od projektu až po jeho realizáciu a vyhodnotenie, konzultácie, komunikačné audity, poradenstvo pri krízovej komunikácii a krízové komunikačné manuály, vzdelávanie v oblasti public relations, komunikácie a marketingu, komunikačné a mediálne tréningy, prezentácie, vrátane audiovizuálnych a v sieti internet.

Praktik privíta aj externých autorov. Záujemcovia o prispievanie sa môžu prihlásiť na e-mailovej adrese **zary@internet.sk**.

PRaktik dostáva každý záujemca zadarmo.

Redakcia

KALENDÁRIUM

V júli 2000 začala svoju činnosť **Kancelária na overovanie nákladov tlače ABC SR**, ktorá overuje reálne predané počty kusov periodickej tlače. Cieľom overovania je štandardizovať vzťahy na mediálnom trhu a priblížiť sa tak vyspelým krajinám. Do systému sa zatiaľ prihlásilo sedem celoštátnych a dva regionálne denníky, päť celoštátnych a pätnásť regionálnych týždenníkov a päť mesačníkov.

Journalism je názov nového medzinárodného časopisu, ktorý prvýkrát vyšiel v **apríli 2000**. Periodikum prináša zaujímavé články prispievateľov z akademickej obce, ale i odborníkov z praxe, ktorí sa zaoberajú žurnalistikou. Zverejňuje teoretické i empirické práce a orientuje sa na sociálne, ekonomické, politické, kultúrne a praktické stránky žurnalistiky. K hlavným témam patria: *Vlastníctvo médií a funkcie žurnalistiky, Etika a žurnalistika, Žurnalistika, lokálne trhy a globálne publikum, Žurnalistika ako kultúrna prax, Žurnalistika a pohlavie, Žurnalistika a verejné vzťahy, Nové médiá a žurnalistika, Žurnalistika a štátna správa, Vzdelávanie v žurnalistike.*

13. septembra 2000 sa v Štrasburgu za účasti Rady Európy uskutočnilo **stretnutie venované rozvoju digitálnej platformy** a jej vplyvu na audiovizuálne služby z hľadiska licencií vysielateľov. Hlavné temy sa týkali rozvoja digitálnych platforiem pre audiovizuálne služby z aspektu trhu a technológií, regulačných schém a praxe pri udeľovaní licencií na digitálne vysielanie, budúcej politickej štruktúry pri šírení nových audiovizuálnych služieb.

25. septembra 2000 sa v spolupráci s Radou Európy uskutočnilo **stretnutie zástupcov národných regulačných orgánov pre sektor vysielanie**. Zameralo sa na výmenu názorov o Protokole pozmeňujúcom Európsky dohovor o cezhraničnej televízii, o jeho vplyve na digitálnu, terestriálnu, satelitnú a káblovú televíziu v súvislosti s licenčnými postupmi, o vplyve internetových služieb na tradičnú úlohu regulačných orgánov pre vysielanie. Bližšie na stránke <http://www.humanrights.coe>

-dv-

PONORTE SA DO INTERNETU

Slovensko

<http://www.agent.sk>

Server o slovenskom internete prinášajúci množstvo zaujímavých informácií z auditu návštevnosti, ocenených webov, recenzií, kontaktov na poskytovateľov pripojenia a pod.

<http://www.siac.sk>

Na tejto adrese sídli Slovenské informačné a analytické centrum, ktoré monitoruje viac ako 200 informačných zdrojov zo Slovenskej republiky, Českej republiky, Rakúska, Nemecka a Maďarska.

<http://www.transparency.sk>

Podnetná stránka Transparency International (TI) – medzinárodnej, mimovládnej neziskovej organizácie – je zameraná na problémy transparentnosti, korupcie a úplatkárstva na medzinárodnej a národnej úrovni.

Česko

<http://www.ipress.cz>

Na tejto stránke sídli Asociácia i-novinárov Českej republiky, ktorá ponúka kvalitné služby všetkým internetovým novinárom.

<http://www.prnet.cz>

Prvý český portál určený ako informačné centrum pre novinárov z odborných časopisov, internetových e-zinov a špecializovaných rubrik všeobecných časopisov a denníkov, ako aj pre redaktorov rozhlasu a televízie, ktorý poskytuje nezaujatý, prehľadný a kompletný pohľad na aktuálne informačné a komunikačné technológie.

<http://www.tamtam.cz>

Zaujímavá linka na mediálnu databanku, ktorú prevádzkuje spoločnosť Anopress v Českej republike. Užívatelia internetu majú tak prístup k databanke plných textov článkov a správ z celoštátnych a regionálnych periodík a k záznamom hlavných spravodajských a publicistických relácií rozhlasu a televízie.

Zahranicie

<http://www.azstarnet.com/jcm/index.html>

Podnetná stránka venovaná žurnalistike a slobode vyjadrovania s odkazmi na legislatívu a online médiá.

-dv-